

SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE

Leto XV, 1-2

EL VOCERO DE LA CULTURA ESLOVENA

12. I. 1968.

MED SLOVENIJO IN SVETOM

(Ob stoletnici Barage – kulturnega delavca)

Alojzij Geržinič

Doba Baragovega bivanja v domovini — njegova mladost — je na svojevtrsten način družila težnje in načela razsvetljenstva z romantičnimi idejami. Francozi so na stečaj odprli vrata iz zahodne Evrope, nato pa je avstrijski absolutizem dal dovolj časa, da se je vse to amalgamiralo in prekrvasilo. Pokrajinska razcepljenost in občutje se je zadevalo ob staro, podzemno strujo skupnostne zavesti. Uspešno ljudsko-prosvetno delo je — kot zmreom — pripravljalo nepričakovane učinke. Niti Kopitar ni mogel slutiti, da se najavlja mogočen razcvet visoke kulture z zavestno narodno barvo. Slovenstvo je naglo zorelo.

Tedaj se je odločalo, kakšnega duha bo to slovenstvo. V duhovščino in v kmetske množice se je zajedel rigoristični, človeško naravo razbijajoči janzenizem; povezoval se je z razumarskim jožefinizmom. V središču monarhije se mu je ustavil redemptorist Dvoržak-Hofbauer. Podobno vlogo je med Slovenci prevzel Dvoržakov učenec Baraga. Dr. Prijatelj ga imenuje našega drugega Hofbauerja (prvi je bil novomeški kanonik Hofman) in predhodnika Luke Jerana. V resnici je bil vpliv Baragove osebnosti, pozneje njegovih knjig, močnejši, kot je sodil Prijatelj. Še v našem stoletju je Mohorjeva družba ponatiskovala Dušno pašo in za rakom oboleli dr. Tavčar se je vrnil k veri svojega otroštva ob Baragovih Zlatih jabolkah. V božjo dobroto zaupajoči katolicizem z življenjskim vrelcem v Evhariistiji in v stalnem estiku z Marijo — to je hotel Baraga okrepiti v svojem narodu in takega je širil po planjavah in gozdovih Velikih jezer ameriškega kontinenta.

Med „Ilirija – Avstrija“, kot se bere na njegovih indijanskih knjigah, natisnjenih v Ljubljani, in novim svetom je naš misijonar pognal v gibanje neustavljivi tek. Njegovo iz nadnaravnega sveta obilno črpajoče duhovno življenje in njegova silna volja, rastoča iz „enega, ki je potrebno“, sta prevzela tedaj in v poslej neštete ljudi. Sloveniji — majhni tudi, če bi bila zedinjena — je odpiral svet in njegove velike probleme, pri katerih reševanju more in mora sodelovati majhen narod, če naj duhovno zraste. Združenim državam Severne Amerike in Kanadi so poleg Barage in za njim utrjevali duhovne in civilizacijske temelje Pirc, škola, Lavtičar, Čebulj, Mrak, Vrtin, Stariha, Buh, Trobec; črneniu kontinentu je pripravil bodočnost, ki se zdaj pričinja uresničevati, Knoblehar. Polet, ki ga kulturno delo dobiva od energij takih ljudi, posvečenih najvišjim idealom, božjih sodelavcev pri oživljanju največjih vrednot, je neizrekljiv, seveda pa tudi neizmerljiv.

Razen tega je Baraga neposredno prispeval k dvigu slovenske ljudske izobrazbe, obogatil naše nabožno slovstvo, dal tik za Ciglerjem privlačno branje s Popisom navad in zadržanja Indijancev polnočne Amerike, pa tudi z razsežno korespondenco in s pošiljkami predmetov za muzeje razgibal zanimanje in znanstveno obravnavanje verskih, narodopisnih, zemljepisnih, zgodovinskih, socioloških in drugih predmetov.

V Baragi se je ponovil na prvi pogled paradoksn pojav, da najde človek intenzivnega molitvenega življenje in neutrudnega apostolskega dela čas in sile — talent in odlično pripravo je prinesel s sabo — za izredne kulturne storitve. Mislim tu predvsem na njegovi znameniti knjigi: slovnico in slovar očipvejskega jezika. Deset let po njegovi smrti sta izšli v drugi izdaji, zdaj se pripravlja tretja izdaja slovarja. Razen velike znanstvene cene imata ti dve deli — tako kot prej v več jezikih izdana knjiga o Zgodovini, značaju, šegah in navadah severnoameriških Indijancev — še ta pomen, da sta oblasti in ves svet opozorila na izumirajoča plemena in razmere, v katere so zašla. Indijancem samim pa je že dobro leto po prihodu mednje natisnil prvi molitvenik in nato delo za delom, med njimi Jezusovo življenje, pridige in knjigo, ki je v njegovi domovini imela dolgo in častno tradicijo: Evangelije in liste (natisnjena v Ljubljani l. 1843).

Divjim krajem ob Velikih jezerih je Baraga poskrbel tudi za kultivirano lepoto. Človek, ki je kot študent risal in slikal do osem ur na dan, je gotovo

(Nadaljevanje na 8. strani)

ZA PETNAJSTO LETO

JUBILEJNA ZBIRKA za petnajsti jubilejni letnik naj bi po svoji naravi ne bila izraz kakega nepravilnega vrednotenja kulturnega dela, ki baje živi od posebnih dobrot ali celo moledovanja. Dosedanje skoraj že petnajstletno delovanje Slovenske kulturne akcije je zadosten dokaz, kolikšen delež so znali slovenski kulturni delavci v zamejstvu dati poslanstvu slovenske emigracije na pač najbolj izpostavljenem polju, to je v borbi za zmago načel resnice in lepote nad sodobnimi pogubnimi vplivi zmaterializiranega sveta. Seveda kulturni delavci ustvarjajo predvsem iz idealizma, vendar je še nekaj več: vsa doslej ustvarjena dela so pravi, tudi materialni davek slovenskih kulturnih delavcev za ohranitev idej v borbi za lepšo budočnost slovenstva — onega v domovini in našega v vseh delih sveta.

Po vseh civiliziranih državah se tako delo podpira iz trajnih in ponekod zelo bogatih fondov, ki jih oblasti krijejo iz davkov vseh državljanov. Tako se dogaja danes v Sloveniji, kjer je režim s svojimi dajatvami nekatere sebi zveste kulturne delavce spremenil v poklicne apologete diktatorskega režima in jih dobro plačuje!

Na žalost v zamejstvu čistega sistema podpiranja slovenskega kulturnega ustvarjanja nismo mogli organizirati, dasi so se ob taki zamisli pogosto ustavljali prenekatere naši javni delavci (med drugimi pokojni France Kremžar). Ker do realizacije takih načrtov še nismo dospeli, je torej taka pobuda za prispevek vseh za slovensko kulturo vnetih rojakov ob petnajstletnici Glasa pač na mestu. Še bolj jasno nam bo to umljivo, če upoštevamo, da že skozi vseh petnajst let Slovenska kulturna akcija pošilja list mnogim brezplačno z namenom ohraniti jih povezane z našimi napore; marsikoga bo list pobudil, da se bo naši ustanovi še bolj približal. Vsakdo si naj še sam poračuna, koliko bi znašalo, če bi skozi petnajst let plačeval naročnino.

Povsod je živa zavest, da je treba iz javnih dajatev, davkov in podobnih dohodkov podpirati kulturno delo. Med nami v emigraciji pa naj se od časa do časa za izpopolnitev take obveze zatekamo k sredstvu kakor je tokrat za Glas njegova JUBILEJNA ZBIRKA.

Jubilejni dar znaša tokrat 2000 pesov za Argentino ali 10 dolarjev za inozemstvo ter je plačevanje možno tudi v obrokih.

CORREO
ARGENTINO
SUC. 6

TARIFA REDUCIDA
CONCESION 6228

R. P. I. 953701

92 220/1979

Ljotičevci izdajajo v Münchnu periodično publikacijo *Iskra*, kjer se poleg srbskih ljotičevcev zbirajo tudi hrvatski in slovenski pripovedniki istega gibanja. Od časa do časa izide v listu tudi kak prispevek v slovenščini, nekaj člankov slovenskih sodelavcev pa je izšlo v srščini. Izgleda, da so se hrvatski ljotičevci odcepili in začeli izdajati tudi v Münchnu svoj list *Hrvatska zora* s sodelovanjem nekaterih slovenskih piscev. Tako je v novembrski številki izšel daljši podlistek nekega Jerneja Roja (najbrž psevdonim), ki je bil v Ljubljani sodelavec literarnih revij in tednikov literarne in splošne publicistične vsebine. Pod gornjim naslovom popisuje svoja srečanja z ljubljanskimi književniki in od tam posnemamo. — (Opomba urednika.)

Edvard Kocbek: „Jaz sem odpisan... zabetonirali me bodo z dosmrtnim molkom...“

Spomladi 1952, ko sem prišel iz Beograda v Ljubljano, so slovenski akademiki šepetaje debatirali o Edvardu Kocbeku. Izšla je bila namreč pravkar njegova knjiga „Strah in pogum“. In izid te knjige, vrednoten z današnjimi vidiki, predstavlja prvi idejni atentat na sedemletni Ziherlov napor uvesti med Slovence kot kulturno dobrotno ždanovščino. (Slovenski pravopis iz leta 1962 tolmači ždanovščino kot poseg oblasti v umetnost in znanost).

Naslednje leto sem Kocbeka osebno spoznal. Sestala sva se bila na njegovem stanovanju. Razrešen vseh funkcij, eleganten v pojavi in besednem izrazu, mi Kocbek ni mogel prikriti nemira, ki je vidno tlél v njegovih dinamičnih očeh. „Bomba je eksplodirala.“ Komaj viden smehljal je preskočil s Kocbekovih usten v oči, ki so se takoj zresnile in zazrle v daljavo. „Eksplodije, ki bodo sledile, bodo pretresle naš sistem do temeljev.“ Kocbek se je skušal umiriti. „Slovenci ne moremo ostati izven evropskega kulturnega kroga, v katerega smo vstopili s Prešernom in Cankarjem.“

V molku, ki je sledil, sva pila kavo. Kocbeku so se pri tem tresle roke. „Jaz sem odpisan,“ je resignirano nadaljeval Kocbek. „Kot politik... Zabetonirali me bodo z dosmrtnim molkom. Vi veste, kakšno gonjo so uprizorili proti meni. Osebnemu prijateljstvu z Josipom Vidmarjem se imam zahvaliti za milost upokojenja.“ Mariborski semenišnik, pesnik dognanega cikla „Zemlja“, krščanski socialist, partizanski etik in eden od podpredsednikov prve slovenske vlade se je zavedel, da je molk, na katerega so ga obsodili sodrugi iz kroga „Tovarišije“, kjer je bil borbenost štaba Slovenske narodnoosvobodilne vojske prikazal na eleganten način kot eno samo skrivnico, za misleca njegovih dimenzij enak smrti.

Na mizi je ležal moj „Pomladni poem“ (izšlo junija 1953). „Kaj ste si mislili, ko ste napisali verz: Naš z bogom je: na svidenje orožje? Komunistu se lahko zoperstavite le idejno. Kajti dve revoluciji sta oblikovali evropsko miselnost. Krščanska revolucija, ki je na osnovi duševnosti razkrojila materialistični svet človeka-boga. Ta revolucija je v svoji končni fazi podlegla marksistični revoluciji, ki razkroja idejnost Boga-človeka, mora pa nujno končati v novi psihični revoluciji. Konflikt, v katerem se je znašel svet po drugi svetovni vojni, nosi v sebi že kali tega spopada. Proza naših mladih avtorjev je čista negacija materialističnega svetovnega nazora.“

Edvard Kocbek je vstal in se sprehodil do okna. Pridružil sem se mu. Gledala sva v smeri Rožnika, kjer je pod težo svojih rokopisov umrl Ivan Cankar.

„Če rešimo le del Cankarjevega kulturnega dobra izpod razvalin revolucije, bomo opravili veliko delo,“ sem poleg Kocbekovih misli tudi sam hotel povedati nekaj pametnega. „Človek-bog je izumrl. Boga-človeka so križali. In tako ni človeka, ki bi hotel biti bog, in ni Boga, ki bi hotel biti človek,“ je resumiral Kocbek, ko mi je podal roko v slovo...

* * *

Dr. Ferdo Kozak, v letu 1953 predsednik Slovenske ljudske skupščine, me je sprejel hladno. Takrat sem priložnostno sodeloval v humorističnem listu Pavliha in ker sta dr. Ferdo Kozak in dr. Juš Kozak bratovsko delila funkcijo, smo objavili karikaturu s komentarjem: „Kozak vedno na konju!“

Možakar je name napravil vtis prenapetega slovenskega intelektualca. O lirični prozi, ki je bila pred vojno njegova odlika, ni bilo sledu v njegovem spolzkem obrazu. Takoj po prvih stavkih sem vedel, da imam opravka s človekom, ki je bil vse življenje lačen oblasti. Čim se mu je želja izpolnila, je odvrnil svojo literarno masko in zavladal je sebi v korist in svojemu sorodstvu. Njegova služinčad mi je bila zaupala, da ga morajo onikati, titulirati pa ga smejo le z „gospod predsednik“. Ne, tovariš ta renegat ni bil, kvečjemu do svojega brata Juša in sina Primoža, iz katerega je po sili hotel napraviti književnika.

„Kajti iz književnikov se rekrutirajo predsedniki Slovenske ljudske skupščine,“ se je rad pošalil gospod Ferdo.

Doma se je dr. Ferdo obdal v pravo fevdalno potrato. Zase in za svojo družino pa je imel za oddih na razpolago pravo graščino, kjer si je rad nadel viteški oklep, kadar je teroriziral svojo služinčad in svojo družino.

Moj obisk je bil najavljen kot intervju. Izvvenel pa je kot literarni prepir. Kot da ga je nekdo s šilom v zadnico zbolel, se je dr. Kozak sunkovito vzravnaval in s prstno name zavpil: „Ste vi pisec ‘Pomladnega poema’?“

„In?“ sem ga prizadeto vprašal.

„Človek, vi ste nevarnejši kot Cankar,“ se mu je zaletelo. „In vas, prav vas pošilja ta delavsko-enotniški tepec Roman Albreht, da napravite intervju s predsednikom skupščine?“

Izšel je prvi zvezek XVII. letnika Hrvatske revije. Kakor zaključna številka prejšnjega letnika, tako je tudi ta snopič (št. 1-2, str. 200) izšel v Münchnu, dasi urednik pravi v uvodu, kako še upa na vrnitev v Pariz. Sicer pri selitvi ne bi bilo težav, a uredništvo samo čaka na konec tožbe, ki jo je vložilo proti tistim oblastem, krivicem uničenja in zaplembe ene izmed prvih v Parizu tiskanih števil. Pričujoči zvezek ima na čelu v več jezikih prevod znane Deklaracije o hrvaškem jeziku; članek o borbi hrvaškega knjižnega jezika pa je napisal dr. Krsto Spalatin. Borislav Maruna je napisal prisrčno zajet esej o pesniku Viktorju Vidi. Sledi zelo pester publicistični del, dejanski prerez o celotnem kulturnem ustvarjanju hrvaške emigracije. — Cena zvezku je 5 dolarjev in se naroča na: Hrvatska revija, 8 München 1. Postfach 27, B. R. Deutschland. Naslov poverjeništa v Buenos Airesu pa: Milan Rakovac, casilla de correo 4732, Buenos Aires.

ZATIRANJE OD LEVICE...

John Dos Pasos, ki ga cenijo poleg Hemingwaya in Fitzgeralda za največjega ameriškega romanopisca sedanosti, je med obema velikima vojnima bil med pripadniki kulturne levice. Kakor Hemingway, Orwell, Köstler, Malraux, je tudi on izgubil simpatije za komunizem v živi izkušnji sodelovanja s komunisti v španski državljanski vojni. Bil je prijatelj ameriškega tajnika za obrambo James Forrestala, ki je prvi opozoril na nevarnosti sodelovanja s Sovjetsko zvezo. Jeseni 1963 je Dos Pasos predsedoval sestanku desničarskih pisateljev v Rimu. Danes sodeluje pri National Review, bojetivi reviji ameriškega konservatizma. Takoimenovana „udinjana kultura“ v Evropi njegovih novejših del sploh ne registrira. Zadnje dni v novembru letos je prišel v Rim, da je prejel od Akademije licejev najvišjo italijansko nagrado za kulturno delo. V intervjuju so ga vprašali, kaj pravi k razočaranju levice zaradi njegovega sedanega zadržanja. Odgovoril je: „Revidiral sem veliko zadržanj, ker nisem nehal misliti s svojo glavo. Sicer se ne čutim veliko spremenjenega od prej. Pripadam k manjšini, ki se z njo slabo ravna. In ta je avantgardna kakor nekdanj. Tisto, kar se je spremenilo, je položaj okoli mene. Prej je zatiranje prihajalo od desne, sedaj od leve. Potem pa, vse ideologije so zastarele. Posebno še uboga socialistična ideologija, ki je pred petdesetimi leti navdihovala toliko upov, danes ima čisto nagrančeno čelo in nima več stika z modernim svetom.“

— Dubrovnik je letos od 4. do 6. oktobra priredil že drugi znanstveni simpozij o Držiču, slovitem renesančnem dalmatinskem komediografu. Prvi je bil v aprilu pod pokroviteljstvom Jugoslovanske akademije znanosti in umetnosti v Zagrebu. Takrat je bila tudi iz tujine udeležba obilna, zlasti z nemških univerz. Oktobrski simpozij je bil mišljen za širši krog, k vsem predavanjem je bil vstop prost. Za glavno privlačnost je veljalo predavanje Miroslava Krleža, ki pa je v zadnjem trenutku sporočil, da ne more priti. Sicer pa referati tokrat niso veljali toliko Držiču kot vlogi Dubrovni-ka v dobi renesanse ob Jadranu.

„Cankar se ne more braniti, če ga po smrti napravljate za komunisto. Jaz še živim,“ sem ga napadel.

Ne vem, kaj je gospoda Ferda ganilo, da je sprejel od mene celo vrsto očitkov. In pogoltnil jih je. Sicer z gnevom, pa vendar. Najbrž je hotel slišati enkrat samkrat glas ljudstva. „Nezaslišano,“ je izdaval ob koncu intervjuja. „Takšni ljudje, kot ste vi, se smejo klatiti po ljubljanskih svetih tleh.“

„Nezaslišano,“ sem mu sponašal, „takšni ljudje, kot so Kozaki, so predstavniki slovenskega ljudstva.“

Delegacija Antifašističnih žena, ki je čakala v predsobi na sprejem pri gospodu predsedniku, me je s strahom in spoštljivo pozdravila. Kajti bila sva glasna, Ferdo in jaz.

Intervju ni bil nikoli objavljen.

Objavil pa sem bil v Pavlihi „Kulturno parado“, kjer pravim med drugim: „Kadar meč izdereš, ne oklevaj; krepko suni in svojega podviga z mrevarjenjem ne skruni.“

Dr. Ferdo Kozak je bil poslednji književnik-predsednik. Šest let so komunisti rabili, preden so neotesanega Miho Marinka, komandanta Vojne državne varnosti in zvitega likvidatorja kolikor toliko napravili za ta položaj. Na gladem parketu diplomacije pa je Miha rad zaplesal iz kroga. Svoje sodelavce je vedno znova presenečal s prostaštvom. O njegovem vedenju pa — študirali so ga za jurista, ostal pa je poklicni komunist — kroži še danes nešteto anekdot. Njegovi rojaki, trboveljski knapi, ki jih je bil ob priliki prvega povojnega štrajka leta 1957 zatajil, ga imenujejo „kuriji tat“. Vzdevek ni trboveljska kletvica, kot mi je to zatrdil neki Trboveljčan. Marinko je baje pred vojno resnično kradel kure po Trbovljah...

Doma Miha Marinko nima nobene besede. Njegova žena, Mica Šlander, iz herojske Šlandrove družine, je resnični sekretar Zveze komunistov Slovenije... Enkrat samkrat pa je baje Miha Marinko udaril po mizi in uveljavil svojo voljo. To je bilo takrat, ko je bila nečakinja Mica Šlandrova leta 1953 čez noč nekajkrat priprta zaradi prostitucije. Na njegov ukaz jo je moral poročiti nek mlad oficir...

ZIDOVSKA ZGODOVINSKA KNJIŽEVNOST

Med židovskimi znanstveniki se je začelo širiti veliko zanimanje za Jezusa in njegovo vlogo v zgodovini židovstva. Nekateri kritiki in londonskih devijah so ob pravi povodnji nove izraelske literature o Kristusovi dobi vprašujejo, ali ne mislijo židovski pisci Jezusa iz Nazareta vrniti židovskemu narodu. Svoje spise naslanjajo v glavnem na naslednje argumente: 1. proces proti Kristusu je bil bolj političen kot pa verski. 2. Usoda Jezusa iz Nazareta je bila takrat vpletena v tragični položaj Palestine, ki je morala prenašati jarem rimske okupacije. Glavno delo v tej smeri je napisal pred trideset leti Joel Carmichaels z naslovom „Življenje in smrt Jezusa iz Nazareta“. Znanstveni ugled in odmev knjige je bil tolikšen, da so se zani začeli zanimati tudi krščanski teologi. Še globlje je šel židovski zgodovinar Robert Eisler, ki je leta 1929-30 izdal podobno delo v dveh debelih knjigah. Vendar je sloves obeh del utonil v grozotah druge svetovne vojne. Te dni pa je hkrati v angleščini in nemščini izšlo delo Paula Winterja „O Jezusovem procesu“. Avtor je po rodu Čeh, jurist, ki je nobegnul iz Prage v London, kjer je bil dolga leta navaden delavec na londonski glavni pošti, dasi je prišel v begunstvo s slovesom uglednega jurista, avtorja številnih izdanih del. Winter je po mnenju londonskih komentatorjev uspešno razbil dokaz, da bi bil ves judovski narod odgovoren za Kristusovo obsodbo, proces pred Pilatom pa naslanja na razne dokumente, ki naj bi izpričali, kako je bil Jezus res žrtev visokega sinedrija, zbora farizejev, ki je ves sodeloval z rimskim okupatorjem in je v Kristusu hotel uničiti voditelja ljudstva, ki bi se pripravljalo na upor proti rimskemu guvernerju in njegovim farizejskim kolaboracionistom. Končni Kristusov lik pa predstavlja avtor tudi za naš čas s temi besedami: „Svet ga je postavil pred sodnike, obsodila ga je državna oblast, v smrt ga je pognala cerkev (sinagoga) in v smrt ga še mečejo tisti, ki se sklicujejo na njegovo ime. Vendar naprej in naprej vstaja iz smrti, danes in jutri, in sicer v srcih ljudi, ki ga ljubijo in z njim čutijo: On je vedno blizu.“ Avtor se je moral za izdajo svojega dela boriti z velikimi težavami, tako med židovskimi in nežidovskimi krogi.

Kmalu za tem delom je izšlo delo Hughja J. Schönfelda „The Passover plot — Velikonočna zarota“. Namen je isti, Kristusa vrniti židovstvu. Vendar so mnoge trditve kar preveč literarne in kritika dodaja, da bo tudi ta knjiga imela pozitivne sadove, ker bo okrepila zanimanje za probleme, ki jih je na tem polju odprl 2. vatikanski koncil.

Še bolj navdušeno pa so pisane strani knjige Shalom Ben Chorina, ki nosi že kar naslov „Naš brat Jezus Kristus, Nazarečan, v luči židovstva“. Delo je izšlo pri založbi Paul List v Münchnu. Avtor krščanstvo in židovstvo naziva „dva ista načina verovanja“ in začenja z besedami: „Jezusa sem že od svoje mladosti smatral za svojega brata... Židje mu moramo prisoditi velik pomen v svoji zgodovini in to mesto mora biti visoko nad vsemi dosedanjimi vrednotenji.“ Kristus mu je kot brat najbližji v svojem trpljenju na križu, toda o kasnejših dogodkih piše: „Nič ne vemo, kaj se je zgodilo z njim po njegovi smrti... Ne vemo, kaj bi storili z njegovim vstajenjem. Vstali se odteguje našim očem.“ Avtor uživa velik ugled med nemškimi kristjani in se pogosto udeležuje skupnih prireditev, kjer predava o posameznih poglavjih iz evangelija ter smatra za svoje poslanstvo pospeševati zblizanje med kristjani in židi in sicer na temelju misli iz pridige na gori, o kateri tudi najraje predava na židovskih sestankih.

KNJIGA O HRUŠČOVU

Prvo res soglasno sprejeto najboljšo biografijo o Nikiti Sergejeviču Hruščovu je napisal Edward Crankshaw, med angleškimi strokovnjaki najbolj upoštevan „kremlinolog“. Knjiga je te dni izšla tudi kot francoski prevod pri Grassetu. Najbolj zanimivo poglavje se glasi „Bolj stalinski kot Stalin“. Avtor popisuje Hruščovljeva grozodejstva v Ukrajini v dobi Stalinovih čistk. Hruščov je v tistih letih vohunil študente na industrijski fakulteti v Kijevu. Špioniral je celo Stalinovo ženo, lovil delavce-skrivače, jih pošiljal v kazenska taborišča na sever. Dramatično je popisano, kako je Hruščov v nekaj mesecih v Kijevu likvidiral večino članov centralnega komiteja KP. Ko si je leta 1939 Stalin s Hitlerjem razdelil Poljsko, je bil Nikita poslan v anektirani poljski teritoriji, kjer se je izkazal kot organizator množičnih pokoljev. Crankshaw razglasa Hruščova za podleža. Njegova zla dela so bila znana po vsej Rusiji, zato je bilo presenečenje na 20. kongresu partije tem večje, ko je Hruščov v proslulem govoru razkrival Stalinova grozodejstva, na svoja pa pozabil...

VEDNO ISTA PESEM

Tudi Hrvatska revija se mora otesati reznih komentarjev, kadar se njene dela in pisanja lotijo kritiki iz vrst „politikov“ ob napadu na delo tistih književnikov in kulturnih delavcev, ki se zavedajo svoje odgovornosti tudi do politike kot enakopravne vrednote z vsemi ostalimi zvrstmi duhovnega ustvarjanja. O prvih številkah evropskih izdaj Hrvatske revije je zapisal svoje mnenje tudi dr. Branko Jelić v Hrvatski državi, ki izhaja v Berlinu, kjer je sedež Jelićevega Hrvatskega narodnega odbora. Uredniku revije prof. Vinku Nikoliću daje Jelić očetovske in pokroviteljske nasvete, ko pravi, „da mu želi, naj se prof. Vinko Nikolić z večjim taktom in z večjo pazljivostjo predaia svojemu delu in naj nikar ne dela iz Hrvatske revije splošno hrvaškega kulturno političnega časopisa. Redko se je namreč književnikom dobro godilo, kadar so se snuščali na politično polje, ki ga ne poznajo, ker zanj niso bili ustvarjeni... Politične razlage v reviji bodo nazadnje le v škodo reviji sami.“

Urednik odgovarja v kratki pripombi, da kulturni delavci znajo na eno stran postavljati vso to „emigrantsko“ politiko, na drugo stran pa npr. zagrebško Deklaracijo v obrambo hrvatskega jezika, ki so jo sestavili zagrebški profesorji in književniki. Vsakdo bo lahko presodil, kje je pravo težišče vprašanja, to je, kdo danes bolj brani temelje hrvatstva: ali kulturni delavci ali „emigrantski politiki“.

— Državna založba Slovenije pripravlja izdajo Zbranega dela Williama Shakespeara. Celotno zbrano delo največjega dramatika vseh časov bo izšlo v trinaestih knjigah, vsaka bo zajemala štiri do pet del. Zbrano delo bo izšlo v mojstrskih prevodih Otona Župančiča, Mateja Bera, Soneti pa v prevodu Janeza Menarta. Po založniškem programu bodo vsa dela izšla v treh letih, in sicer v zaporedju po štiri ali pet knjig letno. Vsaka knjiga bo opremljena s potrebnimi pojasnili k posameznim tekstom.

MECENSKI DAR ZA GLAS. G. A. B., Buenos Aires je za XIV. letnik Glasa daroval skupno 250.000 pesov (isti je za prejšnji XIII. letnik daroval 200.000 pesov in je tudi novemu daru pripisal: „... vem, da gre za dobro stvar...“).

Za SKLAD GLASA so darovali: p. Gabriel Arko ofm, Villa Tessei, 400 pesov; N. N., Ramos Mejia, 400 pesov; N. N., Castelar 100 pesov; č. g. Anton Pogačnik, Italija, 3000 lir; ga. Ana Skopek, ZD, 3 dolarje; g. Peter Markeš, Toronto, 10 dolarjev; g. Janez Grum, Milwaukee, 10 dolarjev. g. J. Omahna, 500 pesov; N. N., Castelar, 200 pesov; č. g. St. Skavřea, Luján, 500 pesov; č. g. Avguštin, Boulogne, 500 pesov; č. g. Hafner, Avstrija, 1.250 pesov; g. C. Golmajer, Morón, 150 pesov; ga. prof. N. Laharnar, 1.800 pesov.

Vsem se lepo zahvalimo!!

SLOVENSKI NASTOP V TELEVIIZIJI

DEKLIŠKI ZBOR iz Moróna pod vodstvom ge. Marije Fink-Geržiničeve je dne 26. XII. 1967 nastopil v kanalu 13 poleg hrvaških litvanskih in korejskih predstavnikov vseljenec v Argentini. Naše pevke so zapele Tomčevo „Kolo“ in ščekove „Medved z mehom“. V razgovoru z dirigentko je napovedovavka in voditeljica oddaje odlično ocenila kvaliteto našega zbora. Ob tej novi afirmaciji slovenske kulturne delavnosti ge. Mariji Fink-Geržiničevi in izvajavcem iskreno in lepo čestitamo!

UMETNOST JUŽNIH SLOVANOV

v *New catholic encyclopedia*. V veliki Novi katoliški enciklopediji je dr. Rajko Ložar obdelal bolgarsko umetnost (7 strani z 11 ilustracijami), v članku Jugoslovanska umetnost (11 strani z 9 ilustracijami iz stare srbske umetnosti) pa umetnost Srbije in Makedonije (5 str.), Hrvatske in Dalmacije (1 in pol str.), Bozne in Hercegovine (1 in pol str.), Slovenije in Istre (3 strani). V uvodu pove, da je jugoslovanska umetnost umetnost zgodovinskih narodov Srbov, Hrvatov in Slovencev. v njej je bilo več različnih tradicij, v katerih je bilo skupno pač slovansko občutje.

Pregled slovenskega stvarstva, slikarstva in kiparstva je očrtan v krepkih potezah. Tako ga je mogel podati avtor, ki dobro pozna velik del stvaritev, ki je doma v bibliografiji, tudi najnovejši, in ki ima lastne sodbe. Gradivo je razdelil na kratek zgodovinski uvod, Zgodnjo cerkveno umetnost, Dobo renesanse in baroka, Romantike, Poznejše 19. in 20. stoletje.

SREČANJE S PESNIKOM

Ob priliki izida pesniške zbirke Vinka Beliča GMAJNA je Društvo slovenskih izobražencev v Trstu organiziralo srečanje s pesnikom v društvenih prostorih v ul. Donizetti. Najprej je prof. dr. Martin Jevnikar govoril o Beličevem ustvarjanju, nato pa je prof. Belič podpisoval svojo zbirko in odgovarjal na vprašanja, ki so mu jih zastavili poslušavci. Naročila za knjigo sprejema tudi pisarna Slovenske kulturne akcije, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires, Argentina.

GLAS PO LETALSKI

Pripravljeni smo GLAS pošiljati po letalski pošti (na letalskem papirju) vsem, ki bi nam željo sporočili. Vendar moramo vabilo v pretekli številki Glasa izpopolniti v tem smislu, da bi doplačilo za naročnike znašalo za celo leto 3 dolarje in za ostale 8 dolarjev.

OGLAS. — Iščem (kupujem) Grudnovno zgodovino slov. naroda, zvezek 2., 3., 5. in 6. Nudim (zamenjam) Malovo Zgodovino slov. naroda in sicer zvezke 9, 10., 11., 12., 14. in 16. — Takoj kupim katero koli delo o heraldiki v katerem koli svetovnem jeziku, seveda kompletno — Naslov: Vinko Mirt, caixa postal 7546, Sao Paulo, Brasil.

VINKO BELIČIČ, „GMAJNA“

Martin Jevnikar

Za božič 1967 je Vinko Beličič v založbi revije Mladike izdal svojo tretjo pesniško zbirko GMAJNA. Posvečena je kraški gmajni ter vsebinsko in idejno lepo zaključuje dosedanja pesnikov razvoj.

Beličič je izšel iz Bele krajine, siromašne kraške deželice s svojstveno lepoto, kjer je na Ródinah v leseni hišici v samoti in revščini preživel mladost. Razen matere ni imel druge družbe kot živali v gozdu in na travnikih ter bele breze in cvetoče češminove grme. V tej osamelosti se je rodila njegova prva pesniška zbirka *Cešminov grm* (1944), ki je v intimnih in lirčnih slikah zajela belokranjsko lepoto, izpričala avtorjevo vero v Boga in življenje, izrazila pa tudi bolečino in spoznanja tistih hudih medvojnih dni, ko je po vsem svetu tekla kri.

Konec vojne je Beličiča odtrgal od matere, doma in rodne deželice in ga vrnil v hladni in neznani svet, v nekako dolino, kjer se ni mogel znajti. Trpko je ugotavljal: „Ali meni je ozka pot / usojena skoz dolino, / odmerjen je skromen kot, / nalito je trpko vino / — že od davnega dne.“ O tem njegovem razpoloženju govori druga zbirka *Pot iz doline* (1954).

Šele ko se je pesnik naselil na Opčinah, na robu kraške gmajne, je spet našel svoj svet in tudi samega sebe. Kraška in belokranjska gmajna sta si enaki, srečala sta se kot stara znanca in postala neločljiva prijatelja. Še več, gmajna mu je „nevesta“:

*Bodi v megli ali burji,
bodi pod snežno taničo ali od suše ožgana,
bodi v tišini oktobra,
bodi v aprilskem dežju,
sladko dišuća, svetlo zeleneča:
niti en dan ne strpim brez tebe!
Ti mi odiemliš ves mrzli strup
znanja človeškega, ves brezup.*

Gmajna ni samo prizorišče, ampak je tudi junakinja vse nove zbirke. Pesnik jo obiskuje in doživlja v vseh letnih dobah in dnevnih urah, vedno mu odkriva novo lepoto in vedno zna govoriti njegovemu srcu besede, ki snroti odganjajo skrb in težave vsakdanjega življenja. Zato je knjiga urejena tako, da spremlja gmajno skozi vse leto, od pomladi do zime, pri tem pa pesnik zvesto zapisuje svoja čustva in razpoloženja, ki se mu vzbujajo ob njej, predvsem čustva, ker je Beličič izrazil liriko.

Ko je še vse golo, že cvete dren, ki mu ne budi samo upanje, ampak mu nudi oporo in kaže pot v vstajenje. O tem poje pesem *Dren cvete*:

*Vse golo še, premrla tla, ne prebujena,
ti sam še gol — in vendar vejic ni nobena
brez cveta zlatega, brez sončeca.*

*Molčeca, topla, upapolna rumenina
ob tej ogradi — v družbi žilavega brina
ponižno piješ predvečerni žar.*

*Tam zad življenje polje, tam so boji,
gnev, tekma in zavist — a tu spomini moji
na té, moj dren, opirajo glavó.*

*Molk vélikega petka, Sonce se pomika
v zaton... kopni davnine žalost prevelika:
saj jutri aleluja zadoni.*

NEMIRI NA KAT. UNIVERZI V MILANU

Čisto v skladu s komunističnimi navdili je bil tudi na katoliški univerzi Presvetega Srca v Milanu organiziran 17. novembra štrajk. Študentski akcijski odbor je sklical shod, ki naj odloči o zasedbi univerze. Namen agitacije je bil: preklic zvišanja šolskih taks, objava administrativnih sklepov univerze, zastopstvo študentov in univerzitetnih uslužbencev v univerzitetnem upravnem svetu. Dnevni red shoda so organizatorji poslali rektorju univerze, vendar niso dedali nobenega spremnega pisma, kar je snet v skladu z neko posebno vzgojo, ki je v sedanji Italiji zelo razširjena. Sedanji rektor univerze Ezio Franceschini, ki je ena največjih živečih avtoritet

v klasični filologiji, je sporočil agitacijskemu odboru, da spada poslopje pokazenski zakonik in da bo v obrambo svobode uporabil vsa sredstva, ki mu jih daje na voljo veljavna zakonodaja. Kljub opominu je shod sklenil zasedbo univerze, nakar je rektor poklical policijo, ki je izpraznila poslopje, odvzela zavesnikom legitimacije in jih izročila rektoratu, ki je začel z disciplinskimi postopki.

Nastop visokošolcev je sprejel vso podporo komunističnega in sopotniškega tiska. Milanska katoliška univerza je velikih finančnih težavah. V svojem pismu je rektor Franceschini gospodarski položaj, ki ga sedaj preživlja cattolice ironično opisal: „Očka vlada, odkar si

MEDDOBJE

je izšlo in sicer skupaj tri številke X. letnika. Obsega 160 strani in prinaša tudi umetnostno prilogo. — Te dni so šli na pošto prvi izvodi in želimo, da bi jih naročniki čimprej v redu prejeli. Tako bodo naročniki celotnega letnika prejeli doslej že nad 400 strani knjižnega tiska in poleg tega tudi ves XIV. letnik Glasa, to je ok. 150 strani periodičnega tiska velikega formata z veliko zakladnico literarnih, kulturnih in splošno narodnih člankov in novic iz slovenskega in svetovnega dogajanja. — Ko Vam torej nudimo izredno veliko, Vas lepo vabimo in prosimo, da bi poravnali čimprej tudi naročnino vsi, ki so še v zamudi. Posebej bi si to želeli pri tistih, ki imajo zaostanke še za pretekla letnike. — KDOR HITRO DA, DVAKRAT DA!

POZABLJEN JUBILEJ

Pretekli dne je preteklo petnajst let, odkar je v domovini umrl pesnik in znan javni delavec dr. Joža Lovrenčič. Po letu 1945 so ga komunisti takoj potisnili v pozabo in šli so mimo njega tudi v knjigah literarne zgodovine, kakor sedaj izhajajo pri Slovenski matici. Dne 17. decembra pa so se pokojnika spomnili njegovi bivši učenci in prijatelji v Buenos Airesu in se udeležili maše za dušnice v kapelici Atenea Don Bosco v Ramos Mejii. Pokojni je po letu 1945 mnogo pretrpel v ljubljanskih ječah. — Slava njegovemu spominu!

PONAREDBE DRAGANOVIČEVIH PISEM

Zagrebski komunistični tednik Vjesnik u sriedu je objavil več „pisem“ dr. Draganovića. Ameriška domovina v Clevelandu pa je 15. decembra objavila poročilo ameriškega policijskestrokovnjaka za pregled dvomljivih dokumentov. Joseph Tholl pravi, da je brez težav ob veliki povečavi „pisem“ dognal, da so to potvorbe. Njegovo mnenje je, da so slike pisem v treh različnih časopisih tri različne potvorbe, napravljene iz iste „izvirne potvorbe“. Potvorbe so iz iste roke, pravi Tholl, napravljene z isto podlago in iz iste ponarejevalnice dokumentov. Primerjava z verodostojnimi Draganovičevimi rokopisi kaže, da so ponarejevalci imeli pred seboj več Draganovičevih rokopisov in bi se morali pri sestavljanju „pisem“ strogo držati teh predlog. Pri tem pa so napravili toliko tako grobih napak, da se postavlja vprašanje, če ponarejevalci niso delali načrtno z namenom sabotaže... Ta odkritja so zelo odmevala po vsem ameriškem in svetovnem tisku in utegnejo sedaj belgrajskemu, že tako zelo umazanemu režimu še bolj škodovati kot pa samo ugrabljenje dr. Draganovića.

REMINISCENCE

AMERIŠKA DOMOVINA je dne 2. januarja 1968 na 3. strani objavila članek pod naslovom Nekaj spominov in pripomb iz „onih“ dni. Ponatiskuje pa članek iz skupine kratkih profilov tedanjih voditeljev slovenske revolucije, ki so od 10. do 14. novembra 1943 izhajali v ljubljanskem Slovcu. Obdelani so bili Aleš Bebler, Edi Kocbek, Josip Vidmar in se je četrti končaval z velikim vprašanjem, vsi članki pa so bili pod skupnim naslovom: „Epopeja pa taka...“ Sedaj je Ameriška domovina ponatisnila članek o Ediju Kocbeku, ki ima naslednja poglavja: Zakaj nisi Savanarola; Oton Habsburški in Edvard Kocbek, in Mefisto, ki ni kavalir. Članki so takrat seveda bili brez navedbe imena avtorja — takratnega glavnega urednika Slovenca!

DARUJTE ZA SKLAD SKA

Gmajna ga je tako prevzela, da ne more več dalje, tu je našel notranji mir, zadovoljstvo, čeprav ga mami vetrič iz domovine in ga iz nje gleda detinstvo. Ob sinjem večeru je spoznal, da „kratek je dan, kakor mavrica mine: / zajde, obmolkne, odleže... in gremo Domov.“ Domov z veliko začetnico, saj trdno veruje, da ga čaka po smrti lepše, boljše življenje, pravi Dom. Do tedaj pa si želi: „Ostani vse dolgo, čimdalje tako / v brezčasju, v sladki pozabi, / v sopenju smrek od sončnega vetra, / v drozgovi pesmi, ki odpira in celi srce.“

Nič več ga ni strah življenja, „dalj hodim, bliže so mi zvezde“. Večer je, „moli in mračina použivata v meni / breme tujih besed in lastnih skrbi“, iz srca pa mu poganja „bela roža“: „rada bi v Tvoje svete dlani“.

Nikogar več ne išče, kakor poje v pesmi Taščiča:

*Vse je obmolknilo ali odšlo na jug,
dogoreli so poletja smaragdni plameni
v rdeče in žolte dragulje jeseni,
sneg z daljnih gor pošilja mrzli dih
— prvi sneg, boječ in tih.*

*Zdaj le še jaz, ko vse molči,
na okarino čakajočih ur
piskam pretrgano popevko opustelih dni.*

*Zdaj je moj čas: glas mi zveni po grmičju,
vro iz srca mi spomini,
nikogar ne iščem več po samini.*

Na koncu je Zahvalna pesem „za ljubo gmajno... za ta moj zemski raj“.

Zbirka obsega vsega 25 pesmi, izmed katerih je 11 novih, ostale so bile objavljene v zadnjih desetih letih po raznih revijah ter povezujejo pesnikovo pot s prejšnjima zbirkama. Tako je Gmajna zrela izpoved uravnovešenega človeka, ki ga je usoda potisnila ob rob življenja in na prag kraške gmajne. Mogoče pa ga je prav ta žilava, drobnih lepot polna gmajna ojeklenila, da je znal ujeti notranji mir in zadovoljstvo. Ta mir je dosegel po dolgih razočaranjih in notranjih borbah, a sedaj je tako popoln, da ga ne bolijo več ne spomini na mladost in ožje domovino, ne mestni hrup s svojim mikom, ne skrb za vsakdanje življenje. Beličič je v zbirki prišel do tiste stopnje, preko katere ni več poti v poeziji.

Oblikovno je Gmajna dognana do skrajnosti: vsaka beseda je pretehtana, nujna, nobena ni odveč, v nekaterih verzih je celo preskop. Njegovo pesniško oko je zapazilo vse drobne lepote kraškega sveta. Gmajna mu je „stekališče zgubljenih stez“, spomladi je „sladko dišeča, svetlo zeleneča“, nobena drenova vejica ni „brez cveta zlatega, brez sončeca“; divja potonka je „tiha, razkošna, nevsiljiva“; gozd „razpreda nevidno anteno in poje“. Poleg cvetlic, kamnov in trav pa je gmajna polna kosov, škrljančkov, kobilarjev, taščic in „njih manjših bratov“.

Intimnost, s katero je Beličič zajel kraško gmajno, dokazuje tudi to, da je največkrat uporabil besedo „srce“: kar v 14 pesmih od 25. V Gmajni govori srce, čustvo, odprto za vse lepo in dobro. Zato je zbirka važen uspeh v Beličičevem deploslovnem delu.

Knjigo je lepo opremil slikar Robert Hlavaty.

(Napisano za Radio Trst, 1. januarja 1968)

SPOMENIK FRANU KOVAČIČU

Zgodovinsko društvo v Mariboru je počastilo spomin prelata dr. Frana Kovačiča, profesorja na mariborskem bogoslovju in mu postavilo spomenik v njegovem rojstnem kraju Veržetu. To se je hkrati zgodilo ob stoletnici njegovega rojstva. Njegovo življenjsko pot je orisal dr. Milko Kos, tajnik Slovenske akademije znanosti in umetnosti in osvetlil pokojnikovo delo na polju slovenske zgodovine. Kanonik dr. Alojzij Osterc je govoril o veliki Kovačičevi ljubezni do slovenskega ljudstva. Spomenik je odkril predsednik Zgodovinskega društva Slovenije Aljoša Leskovec. Po odkritju spomenika je bila v dvorani veržetjskega gasilskega društva razstava njegovih knjig in spisov.

je vnovič oženil in v rdečo barvo obarval beli cvet (simbol popularov), nas je zavrgel, ko nas je pred kratkim hkrati z drugimi svobodnimi univerzami izključil od prispevkov za stavbe; mati Cerkev je revna in ima na skrbi veliko otrok, ki imajo vedno večje potrebe; stricev iz Amerike, čeprav jih zelo iščemo, ni več; naše domače tete, ki jih je nekoč bilo toliko, lepo število, izginjajo, ko se dobrodelnost suši in usiha. Med nekdanjimi dijaki in profesorji „katoliške“ je tudi minister Fanfani in mnogo krščansko-demokratskih odličnikov, toda ti rešujejo, kar se rešiti da... Solidarnost med katoličani je za veliko večino zanemiriva samo v eni smeri. Posebno, če si morajo tolažiti vest s subjektivnimi razlagami raznih pokoncilskih sklepov.

Z izjemo Jošta Žabkarja — in seveda dam — so sodelavci tega zvezka pripadniki srednje ali starejše generacije. Njih imena srečujemo izza ustanovitve Meddobja: označuje jih — skupno z nekaterimi drugimi, ki so priobčili v prejšnji ali bodo priobčili v prihodnji številki — zvestoba, žilavost, predanost. Toda mlajša generacija? Če se ne pritegne takoj, bo razlika med rodovi preobčutna. Morda bi bilo primerno določiti ob razpisu prihodnje literarne nagrade Slovenske kulturne akcije starostno mejo.

Druga misel, ki se ponovno zbudi ob prelistavanju naše revije: premalo je originalnih leposlovnih prispevkov. Kako žarijo rumene Sončnice Vinka Beličiča in njim ob strani pesmi Karla Mauserja in Milene Šoukalove! In nezadržni tok Jurčičevih ormoških spominov!

Prevodna literatura je spet v srečnem znamenju: Eliot - Papež (esej Poezija in drama in prvi del Umora v katedrali). Nedvomno je Papež „uglašen“ na Eliota, samo škoda, da se ne potrudi zmeraj biti tudi točen.

Ostali prispevki so vsi več ali manj obrnjeni v preteklost, dasi vsak na svoj način. Dolinar je zgodovinar naše najbližje preteklosti. To not obdeluje kratko — in polno — dobo iz življenja dr. Kralja. Je pa prikaz časovno preveč omejen in mogoče še preveč blizu, da bi mogel biti več zgodovina in manj osebni spomini.

Žabkar razpravlja o razvoju metafizike. Neokretno še, a pogumno se je vrgel v morje problemov. Kaže, da je v svoji temi doma, a je zanimiv, kjer se problemom približe posveti (cogito ergo sum).

Debeljak na široko povezuje pesnika Frankoja, meniha Višenskega, njegovo obdobje ukrajinske cerkvene zgodovine, konstitucijo o Cerkvi 2. vatikanskega cerkvenega zbora ter stike Slovencev z Ukrajinci.

Jurčec dialogira s kritikom na svoj način: še bolj približa luno in razgrne nov šop spominov. Kot bi se včeraj zgodili, so mu prisotni dogodki izpred petdesetih let.

V oddelku Knjige Fr. Papež glosira drugi del Jurčičevih Luči in senc, M. Marolt pa priporoča Slovensko slikarstvo, ki je izšlo v Ljubljani. V Zapiskih poroča M. Jevnikar o slovenski knjigi v letu 1965. Obširni obračun presega prvotni informativni namen.

Štiri ilustracije (Ahčin in Gorše) nudijo nezadosten vpogled v delovanje dveh naših kiparjev.

K. R.

ŽALOSTNA ŠESTDESETLETNICA

V letu 1967 je bilo šestdeset let, odkar je bila med Francijo, Anglijo in carsko Rusijo podpisana zavezniška pogodba o "Entente cordiale — prisrčni antanti", ki je potem v letu 1918 zmagala nad Nemčijo (že brez Rusije, ker je Lenin sklenil z Nemčijo brest-litovski mir). Francoska televizija je priredila slovesno proslavo in ob koncu tudi televizijski simpozij, kjer je izzval silno senzacijo nastop lady Asquith, 80 let stare hčerke tistega lorda Asquitha, ki je bil angleški ministrski predsednik v letih 1906-1916, duša prisrčne antante med Francijo in Anglijo. Lady Asquith je danes „grande dame“ in kljub svojem letom stalno na poti med raznimi kontinenti kot zelo upoštevana predavateljica o svetovni politiki in pisateljica političnih eseev po revijah in velikih tednikih. Kar se je zgodilo na simpoziju v Parizu, je izzvenelo kot najhujši hkrati pa najelegantnejši udarec proti politiki generala de Gaulle. Vsaka njena beseda je bila udarec s kladivom na žebelj. Začela je v odlični francoščini:

„Govorili smo o antanti, govorili smo o zavezništvu. Nikdo pa ni omenil, da je bila nekoč priložnost, ko bi naši državni mogli postati prava unija. Leta 1940 je de Gaulle prišel v London, prišel je v Anglijo, ki je bila takrat na našo in de Gaullovo srečo še otok... Takrat je Churchill predlagal nerazdružljivo unijo med Francijo in Anglijo; vse bi se izvedlo brez pogajani, ker bi bila proglašena popolna enakost pravic državljanov obeh dežel. De Gaulle je predlog sprejel še bolj navdušeno od Churchilla in ga osebno sporočil predsedniku vlade Reynaudu v Bordeaux... Takrat Churchill ni spraševal, kako je s frankom, ali je zdrav, ni hotel vedeti, kakšne so francoske zlate rezerve... Ko sem napol polomljena sedaj z letalom prišla v Pariz (pri nedavnem obisku v Izraelu si je zlomila nogo), sem se vpraševala, ali je med nami še kaj antante. Pri najboljši volji moram reči, da je ni več. Med nami ni antante, med nami ni prisrčnosti...“ Med poslušalci v dvorani je postajal nemir in operatorji so v kratkem času morali sprejemati razburiene pozive od povsod v več ko 2500 telefonskih klicih. Proti koncu je spet dobila besedo za odgovor. Bila je še bolj nazorna: „Sedaj je misel 'država sama zase' mrtva, doba nacionalizma umira. Anglija je to odkrila in se skuša strgati iz izolacije in stremi za povezavo v gospodarski skupnosti. Toda prav v tem času se ironija časa trudi kazati generala de Gaulle v prehajanju v ozek nacionalizem, dasi je še član evropske gospodarske skupnosti. Toda dogodki so ga prehiteli. Zahodne države se skupno z Nemčijo ne boje obnove nacionalizma. Nov anemška stranka NPD (neonacistična) je surova kopija gaullizma. General de Gaulle je v Nemčiji dvignil nacionalizem (neonacizem) izpod grobov na vidno in častno mesto, v Franciji pa je komunizmu podelil pravico domovinstva.“ Časnikarji so opazili, kako je nekaterim v dvorani šel mraz po hrbtenici. Še to: nekdo iz notranjega ministrstva je telefoniral upravi televizije in se je iz nisarne slišal odgovor uradnika televizije: „Gospod, onrostite, kako naj osemdesetletni dami preprečim, da bi povedala svoje mnenje!“

Konec novembra je bil v Lyonu "teden socialistične misli", kjer se je spet razgalilo, da smatra partija take in podobne dialoge samo za koristno prodiranje za prevzem oblasti, kar je njen končni cilj. Med prvimi predavatelji je bil član CK francoske partije Roland Larcy, ki je zelo jasno povedal: „Zmaga socializma ni odvisna od identičnosti oblik, temveč od identičnosti ciljev“. nakar je njegov komitejski tovariš Paul Laurent trdil, da komunisti „ne žele dajati prednosti eni obliki boja za prevzem oblasti pred drugimi“.

Med udeleženci dialoga je bil tudi član vodstva francoske socialistične stranke Fuzier, ki pripada v stranki skupini zagovornici sodelovanja v Mitterandovi levičarski fronti, ki jo de Gaullovi pristaši nazivajo kot nadaljevanje Ljudske fronte izpred trideset let, politične skupnosti, ki je bila popolnoma pod vodstvom in nadzorstvom komunistov in se je njena moč najbolj izobličila v dobi španske državljanske vojne. Ko je odgovarjal komunističnim predgovornikom na je le moral izjaviti, da ga preveča velik strah pred tem, kaj bo sledilo takemu prevzemu oblasti po komunistih in njihovih zaveznikih. Kakor prof. Sauvv je Fuzier poudarjal, da mora biti dogovor med levičarskimi strankami realen, in razne struje se ne smejo „naslanjati samo na nezavedno potrebo biti na oblasti“. Terjal je tudi za čas po prehodu v socializem „pravico do uovarjanja in izpodbijanja, ki je ena izmed temeljnih pravic“. Vendar govornik, ki je urednik glavnega glasila socialistične stranke, o tem ni prejel nobenega odgovora, kaj šele zagotovila od navzočih komunistov.

Manj strahu so kot po navadi pokazali tisti zavezniki partije, ki se v tej funkciji imenujejo kristjane. Češki pastor Ludek Broz, urednik kolaboracionistične revije Communio viatorum, ki izhaja v Pragi in jo vzdržujejo komunistični fondi, je obžaloval, da so kristjani na revolucionarne spremembe socialističnih struktur doslej reagirali negativno, „ker niso razumeli svoje lastne zgodovine“ in zelo podčrtaval „pričevanje kristianov, ki se udeležujejo pri socialistični revoluciji“.

Takemu pričevanju je glasno pritrdil član CK francoske komunistične partije Guy Besse, ki je odgovoril: „Socialistična revolucija ni ne religioz in tudi nič manj antireligiozen pojav.“ Odločno je v skladu s to trditvijo zavnil iskanje posredovalne filozofije med različnimi oblikami krščanske misli in historičnim materializmom. Komunistom pač gre za sodelovanje pri revolucionarnih akcijah, kakor jih pojmujejo oni, ne pa za teoretično soočevanje pogledov na svet in zgodovino, ki naj bi privedlo komuniste do bolj „pravične“ ocene krščanskih nazorov, kakor si umišljajo razni dialogisti.

Kljub temu, da je Besse že vnaprej dezavuiral njegovo mišljenje, je francoski katoličan Claude Bruaire še govoril o „socialistični revoluciji in Kristusovi pravici“ in trdil, da „ideal pravice, gibalo socialistične revolucije, išče podlago, ki je dialektični materializem ne more imeti“. Dejansko partija, cerkev tega materializma, išče sopotnikov po poti, ki jo oklicuje za nereligiozno in hkrati neantireligiozno, katera pa pod vodstvom te partije vodi naravnost v družbo, ki ji je podlaga ateizem, areligioznost. Seveda nihče ne odbija sodelavcev, ki mu povečujejo njegovo moč ognja.

TEŽKA JE POT

(Ob smrti dr. Fr. Jakliča)

Slovenska kulturna akcija je štela pokojnega prof. dr. Fr. Jakliča med svoje ustvarjalne člane. rad je sodeloval v naših publikacijah (Vrednote, Glas, Meddobje), kolikor je le mogel. Pa tudi sicer nas je gmotno pogosto rad podprl. Daljši nekrolog mu je napisal v Ameriški domovini 19. dec. 1967 Janez Grum, tudi naš prijatelj in podpornik in od koder posnemamo v izveščku:

„... Vedno bolj je dr. Jaklič prevzemala želja, da bi Baragi posvetil vse svoje moči. Ta želja pa vabilo Baragove zveze iz Marquette sta ga pripeljali iz Argentine v Marquette v Gornjem Michiganu. Na željo tamošnjega škofa Noa je dr. Jaklič raziskoval Baragove svetniške kreposti, ki morajo biti kar najbolj vestno raziskane in dokazane za svetniški proces. Zbral je veliko gradiva za potrditev teh kreposti, le žal, da dela ni povsem dokončal.

Po štirih letih bivanja ob Gornjem jezeru mu je zdravje popolnoma odpovedalo. Že v Argentini in delno že prej se je boril s sladkorno boleznijo, ki je po svoje vplivala na živce. Temu se je pridružila še samota dolgih zim ob Gornjem jezeru, ki jo je pokojni težko prenašal. Hudo bolan je poleti 1960 prišel iskat zdravja v Milwaukee. A kmalu po prihodu sem je doživel hudo in grenko razočaranje, ki ga je dr. Jaklič smatral za najhujše v svojem življenju: marquetteška škofija mu je uradno sporočila, da ona ni plačnik za njegovo zdravljenje in da naj se zaradi tega obrne na svoja dva sponzorja. Tedaj je dr. Jaklič dejal: Če bi mi katera koli druga škofija to storila, bi na kak način razumel. A da mi je to storila Baragova škofija, ko sem toliko žrtvoval za raziskovanje življenja in dela njenega ustanovitelja, tega ne morem prenesti... Res, da je bil dr. Jaklič samo gost marquetteške škofije, vendar bi bili morali v Marquetteu to zadevo kako drugače

urediti, ne pa tako po mačehovsko. In ko ga je tudi vodstvo sanatorija spomnilo, naj se obrne na svoja dva sponzorja, tedaj je dr. Jaklič odgovoril: „Jaz služim katoliški Cerkvi... že 45 let, ne pa bratu ali sestrični...“.

Hudi boleznimi se je zato pridružil izredno duševno trpljenje in popolna negotovost. Prepričani pa smemo biti, da je v tistem res hudem položaju zanj posredoval pri Bogu sam škof Baraga: Ko je kancler milvoške nadškofije msgr. Brust, ki je štu diral v Canisianumu v Innsbrucku kot nekoč dr. Jaklič, izvedel za hudi dr. Jakličev položaj, je sporočil: „Bodite prepričani, da vas ne bomo pustili umreti na cesti!“ Po tem sporočilu se je dr. Jaklič začelo zdravje boljšati, spet je dobil zaupanje vase in po nekaj mescih je prevzel službo kurata v Trinity hospitalu v Cudahy, obenem pa je po malem spet delal za Barago. A ker se je sladkorna bolezen pridružila še arterioskleroza, se je po treh letih preselil v St. Camillus, kjer je precej osamljen čakal na svojo smrt. Bog ga je rešil telesnega, še bolj pa duševnega trpljenja. Velike bolniške stroške je za vsa tri leta plačevala milvoška nadškofija, čeprav dr. Jaklič ni bil tu niti povabljen gost. Je prav, da Slovenci in drugod po svetu zvedo za to milvoško velikodušnost!

Prepričan sem, da je ob smrti gorečega duhovnika in slovenskega kulturnega delavca dr. Jakliča na mestu samo takle realističen prikaz. Naj nam vsem služi za meditacijo in za memento! Vsakemu na svoj način!

Prepričani pa smemo biti, da je usmiljeni Oče nebeški bogato poplačal dr. Jaklič njegovo gorečo duhovniško službo, prav tako pa njegovo vzgojno in kulturno delo; zlasti pa ga je obilno nagradil za njegovo zgodovinsko raziskovanje obeh velikih slovenskih misijonarjev; Ignacija Knobleharja in slovenskega prepoveditelja (prof. Iv. Prijatelj!) pa ameriškega pionirja — svetniškega škofa Barage. Enako mu je obilno poplačal njegovo pomoč živim slovenskim misijonarjem, ki jo je pokojnik dajal do svoje smrti...“

LITERARNA KRIZA V PRAGI NARAŠČA

Poročali smo že o dogodkih na češkoslovaškem ob priliki kongresa češke pisateljske zveze, kjer so vodilni književniki obsodili cenzuro in duhovno nasilje partije. Na svetovnem merilu je kongres najbolj odmeval ob objavi manifesta čeških kulturnih delavcev v londonskem Sunday Timesu in ob še vedno trajajočem trudu partije in vseh levičarskih gibanj po svetu manifest proglasiti za potvorbo, in ob javnem dialogu med nemškim vodilnim pisateljem Günterjem Grassom in znanim češkim režiserjem Pavlom Kohoutom (znane so njegove izjave podane v Parizu, v izvlečku obdelane tudi v našem listu in še bolj njegova nedavna režija „Dobrega vojaka Švejka“ : v Hamburgu, po nemški sodbi ena najboljših uprizoritev v zgodovini nemške gledališke umetnosti). Korespondenco med njima je objavil tednik Die Zeit in je Kohout le skromno mogel prikriti zadrego ob Grassovi vprašanji, kaj je bilo z nasilnim prevzemom komunistične oblasti v Pragi 1948, dalje, kaj so pomenili Stalinovi justični umori na procesih v Moskvi, kako je bilo z nenadno pogodbo med Stalinom in Hitlerjem 1939 in kako je z resnično svobodo književnikov v sodobni Češkoslovaški.

V debato med obema je posegel vodilni član CK partije Jirži Hajek in v istem listu povedal, kaj misli o pravicah literatov in umetnikov. Grass Hajeku ni odgovoril, pač pa je počakal na odmev pri Kohoutu, ki res ni izostal. List je 29. dec. 1967 objavil dolgo Kohoutovo pismo svojemu nemškemu prijatelju in iz poteka in razvoja misli se vidi, da je hotel skozi gostoljubnost nemškega lista odgovoriti Hajeku, ki je trdil, da se literati in umetniki ne smejo spuščati v obravnavanje političnih zadev, ki jih prav sedaj skuša za CK razbistriti in dokončno utrditi poseben odbor strokovnjakov, sklican in ustanovljen v ta namen. Edino na ta način se bodo mogli zgraditi temelji prave demokracije v ljudskih komunističnih republikah. Hajek je pri tem svaril pred vmešavanjem literatov v politiko.

Kohout uvodoma obžaluje, da mora v tujih listih polemizirati s Hajekom, vendar mu zvestoba resnici in modernim, sodobnim strujam v literaturi narekuje, da se mora izraziti v tem razgovoru z Grassom. Tako pravi med drugim, potem ko je pojasnil, da je bil uredniški odbor tednika Literarni noviny „očičen“ upornikov“, in so partiji zanesljivi novi uredniki takoj v uvodnih številkah začeli kazati svoje lice:

„Začeli so s trditvami, da literati za določanje o tem, kaj je svoboda in demokracija, nimajo dovolj kvalifikacij. Tak problem spada pred znanstvene kolektive. Dne 11. novembra je izšel uvodnik „Emocija in demokracija“, kjer so uredniki sami pripisali, da je temeljne važnosti. Ožek krog strokovnjakov sme razpravljati o vodilnih problemih sedanjosti, kajti „emocija umetnikov in literatov sloni navadno na intuiciji in čustvih, ki za novo dinamiko niso zadostna.“ In članek se končuje: „Ob vseh pojavih, ki jih more presojati splošni človeški razum, sme razpravljati vsakdo, kdor ima ali misli, da poseduje tak splošni razum. Kdor pa tega nima, mu ne ostane nič drugega kot da se izobrazuje in uči z namenom prikopati se do umevanja zamotanih problemov sedanjosti. Kako plemenit nasvet vsem umetnikom moje češke domovine, ko so nas znižali na stopnjo navadnih pleskarjev in metlarjev. Kako pač zveni taka poslanica tednika socialistične dežele umetnikom vsega sveta...“ v času, ko ravno književniki in umetniki določajo smisel in vsebino sedanjosti.

KNJIGA O STALINISKIH LAGERJIH

Pariška poljska založba Kultura je prodrla v sovjetski tisk. Moskvska Literaturnaja gazeta je dne 26. decembra 1967 priobčila hud napad nanjo, ki ga je podpisala ruska romanopiska Galina Serebrjakova. Sovjetska pisateljica obdolžuje polsko založbo, da si je nezakonito priskrbel in objavila njen avtobiografski roman, ki ga je želela objaviti v ruski reviji, potem ko bi ga dopisala.

Serebrjakova je napisala že več romanov in želi so velik uspeh, ker so izšli v več izdajah. Trdi, da je „osupla“ izvedela, da je bil njen rokopis „naskrivaj prenesen v tujino kot ukradena reč in da je bil objavljen v Franciji“. Gre za roman „Smerč“ (vodena troba; vrtnec ki ga povzroča morski vihar). Pisateljica je poskušala v njem opisati življenje v tistih letih, „ki jih je zagrnilo v žalost kršenje revolucionarne zakonitosti“.

Kako je Kultura prišla do romana „Orkan“, je razloženo v uvodu, ki ga je k poljskemu prevodu napisal poljski književnik Gustav Hertling, ki živi v begunstvu v Parizu. Gospa Galina Serebrjakova je več let preživela po stalinških taboriščih in je bila potem po XX. kongresu ruske partije izpuščena na svobodo. V svojo osebno zaščito jo je vzel sam Hruščov in ji zagotovil, da bo njen roman „Smerč“, kjer je opisala svoje boje s policijo in trpljenje v taborišču, mogel iziti v reviji Literaturnaja Rossiya. Toda po padcu Hruščeva je tudi Galina Serebrjakova padla v nemilost in rokopis je bil uničen. — Toda naši prijatelji — tako pravi Hertling — so mogli priti do popravnih odtiskov romana v tiskarni; manjkalo pa jim je nekaj strani, nekaj strani pa se ni dalo prebrati. Ker je roman dokumentarnega pomena, se je založba odločila, da ga tiska, čeprav ne v celoti. Poljski prevod je izšel 3. oktobra v Parizu v zbirki Arhiv revolucije.

Ob koncu pravi Kohout: „Jirži Hajek piše..., da bodo iz češkoslovaške sledili ukrepi, ki naših prijateljev na zahodu ne bodo ravno preveč razveselili. Na žalost ne vem, kaj je Hajek mislil. Meni in mojim prijateljem so sedaj viri za informacijo zaprti. Vse kaže, da se bo konflikt zaostрил... Nastala pa bo gotovo moralna škoda, če bodo s temi ukrepi odvzeli energijo za ustvarjalno delo. To pa bo oslabilo nas in naše prijatelje na zahodu... Sedaj gre zato, da te ukrepe preprečimo. Prav zato nadaljujem s tem dialogom, ker mi je pri srcu, da se moja domovina ohrani na skupni poti za napredek, ki naj prepreči za naš čas izbruh svetovne katastrofe. Zase vem, da nikomur ne bom dovolil oropati me svobodne besede.“

Na koncu sledi značilen pripis: „Gospod Grass, ali ne bi mogli priti 4. januarja k zaključni predstavi 'Švejk' in bi se tako poslovili od zadnje uprizoritve, za razliko od premiere. Prav rad bi z vami osebno govoril. Vendar o neki drugi, bolj razveseljivi stvari.“

GLADOVNA STAVKA M. MIHAJLOVA

Mihajlo Mihajlov je sedaj zaprt v jetnišnici v Požarevcu. Dne 2. decembra je začel z gladovno stavko. To je povedala njegova mati gospa Olga Mihajlova, ki ga je obiskala. Gospa je izjavila, da hoče njen sin s to stavko protestirati zoper ravnanje direktorja jetnišnice, ki mu je odvzel knjige, cigarete in kurjavo ter mu sploh noče priznati statusa političnega jetnika. Takšno stališče direktorja kaznivnice bo služilo za dokaz, kako ni primerno, če književniki povzročajo politične afeze, dasi so ravno oni edini, ki se upirajo komunistični diktaturi. Požarevaški kaznilniški direktor se je odločil: z uničenjem zdravja bo Mihajlova „prisilil“, da se ne bo vdal „politiki“. Sicer pa se je podobno godilo že Ivanu Cankarju, ki ga sicer niso podili v zapore, ker so ga k stradanju znali prisiliti na drug način. Vkljub temu, da je najvišje sodišče Srbije Mihajlova znižalo kazen, bo moral ostati v zaporu še tri in pol leta.

VIOLINSKI VIRTUOZ

Svetovni koncertni ansambl dvajsetih izbranih umetnikov Michelangelo nastopa brez dirigenta. Za novo sezono je bil sprejet tudi mladi slovenski violinski virtuoz Marjan Karuža, ki je lansko leto odlično diplomiral na ljubljanski Akademiji za glasbeno umetnost v razredu docenta Roka Klupčiča.

ARISTOKRATIZACIJA V JUGOSLAVIJI

Makedonski komunistični voditelj Krsto Crvenkovski je na plenarni seji makedonskega centralnega komiteja komunistične partije v Skopju konec oktobra opozarjal na „aristokratizacijo“ v gospodarstvu odločujočih partijskih krogov. Kot poroča Borba (1. XI. 1967) je ta Titov spremljevalec na moskovske proslave oktobrske revolucije tožil, da v partiji še vedno vlada „fevdalistično mišljenje in birokratizem“ in se zoper ta pojav opaja le „nežen odpor v rokavicah“. Ako se bo to nadaljevalo, bo partija v Jugoslaviji izgubila zvezo z delavstvom in delovnimi ljudmi. Kot primer „aristokratizacije“ je Crvenkovski navajal, kako so si ravnatelji komunističnih gospodarskih podjetij iz sredstev podjetij dali zidati lepe stanovanjske hiše. Delu voditeljev je očital, da se zviška obnaša do delojemavcev in se pri tem postavlja na stališče moči in monopola. Vse to ni v skladu z modernim socializmom, vendar bi se vsi ti pojavi zasedaj še dali zatreti s političnimi ukrepi, pozneje pa bodo potrebni mnogo hujši in bolj boleči ukrepi.

Center za raziskovanje javnega mnenja pri Inštitutu družbenih ved v Belgradu je zanimalo, koliko so ljudje sploh povezani s kulturnim delom. Izvedli so anketo in zastavili prvo vprašanje: Ali imate čas za branje knjig? 36 odstotkov je odgovorilo z da, skoraj polovica (48 odst.) je odgovorila, da nima časa za branje knjig. Vsak peti državljan pa je nepismen (16 odst.). Rezultat pove, da malo več kot tretjina državljanov bere knjige. Največji odstotek teh, ki berejo, je v Sloveniji (54 odst.); za njo sta Vojvodina (40 odst.) in Hrvatska (39 odst.). Največ takih, ki knjig ne berejo, je v Makedoniji (84 odst.), potem v Bosni in Hercegovini (72%). Če pogledamo, katere socialne skupine največ hero, dobimo naslednje izsledke: študentje 77 odst., uslužbenci s srednjo izobrazbo 75%; uslužbenci z visoko izobrazbo 65%, upokojenci in prejemniki invalidnine 57%. Najmanj berejo kmečke gospodinjice (16 odst.), oziroma kmetje privatniki (15 odst.). Med kmeti privatniki je 22 odst. nepismenih, med kmečkimi gospodinjami pa 34 odstotkov.

Češka vlada je 13. decembra objavila ukaz o izgonu Andreja Razumovskega, dopisnika Frankfurter Allgemeine Zeitung, zaradi dejavnosti, nezdružljive z nalogo časnikarja. Razumovski je priobčil več člankov o razmerah v Pragi in o delavnosti čeških študentov in razumnikov v boju proti partiji in njenim oblastem na vodstvu države.

TEŽAVE Z DIALOGI

Ugledni pariški dnevnik Le Monde zelo pozorno spremlja vse sestanke in razna zborovanja, kjer se največ govori o dialogih med vzhodom in zahodom. Pri listu se je uveljavila cela vrsta teoretikov in so njihovi komentarji in prispevki o preteklih dialogih v Bavarski ter na Češkem bili res zelo izčrpni. Toda pariški komunistični dnevnik L'Humanité se je 1. novembra pritožil, ker je Le Monde objavil članek Jean Babyja o „kulturni revoluciji“, še bolj

pa, ker je priobčil študijo znanega in kompetentnega poznavavca marksizma sicer nekomunističnega marksista Maximiliena Rubela pod naslovom „Un livre et une révolution“, kjer kritično primerja Marxov „Kapital“ z dosežki oktobrske revolucije. Huda reakcija partijskega glasila je toliko bolj presenetljiva (tako poudarja Le Monde), ker je g. Jean Garaudy, odposlanec CK na vseh dose- danjih dialogih kot direktor komunističnega krožka Le Centre d'études et de recherches marxistes šele nekaj dni prej povabil nemarkiste na dialog z marksisti in to celo z besedami: „Potrebni ste nam, ne takšni, kakršni bi mi hoteli, da bi bili, temveč takšni, kakršni ste.“ 1. novembra pa se je glasilo partije spet razburilo, ker je Le Monde objavil depešo iz Pekinga o skrivnem razširjanju Maovih knjig v Sovjetski zvezi, hkrati pa se je celo pritožilo nad tem, da je jubilejna priloga lista o oktobrski revoluciji izšla z zamudo. Sicer so pa funkcionarji partije potem še izjavili: „Ta časnik nudi svojim bralcem čemerno in mrzko podobo, kjer so sence dovolj razgrnjene, da potemni luč Zveze sovjetskih socialističnih republik.“ Članek CK v Parizu so pač že pozabili Hruščova poročila o grozotah stalinskih procesov.

Pesnik Mart Ogen je pri Cankarjevi založbi izdal svojo prvo pesniško zbirko „Dediščina“. Ob tej priliki je podal tisku izjavo, kjer pravi med drugim: „... Sodobno poezijo prepleta upor in edini resnični upor, ki je bil in je še vedno možen je torej upiranje zoper vsesplošno zagrenjenost, ki je značilna prva miselnosti naših staršev... Vendar pa malodušje, brezbriznost in cinizem ne izvirajo samo iz razočaranj, kakršna sem omenil. Neprimerno hujša je kriza človečnosti, človekovega čustvovanja in nagibov, kriza humane zavesti večine ljudi visoko ali vsaj srednje visoko civiliziranega sveta, ki je... pozabil na zahteve notranjega, intimnega človeškega doživljanja. Gre za krizo pravega občutenja vrednot, za stisko, v kateri je sodobni človek izgubil slednjo trdno, aksiomatično oporo, v katero bi mogel prepričano verjeti. Izgubil je vero v pravi pomen besed, izgubil je vero v možnost poštenih odnosov, izgubil vero v delovno moralo — in kar je najvažnejše, izgubil je vero v samega sebe... zato bi morala biti naloga poezije, ne samo pri nas, ampak po vsem svetu, prizadevati si za vzbuditev vere v določene moralno-etične vrednote, brez katerih človek ne more resnično in polno živeti... Reči hočem, da bi se ne smeli sprijazniti z obstoječim nihilističnim občutjem, kar zadeva življenjsko dogajanje.“

MED SLOVENIJO IN SVETOM... (Nadaljevanje s 1. strani.)

Imel dar za to umetnost. Ta dar je zdaj lepšal indijanske cerkvice. Poglavitni tvorec podob za njegove cerkve pa je bil Matevž Langus. Za Barago je njegove podobe naročal še Pirc in tako je Langus „prvi res zavedni slovenski umetnik“ (Stelè) predstavljal in še predstavlja svetu naše slikarstvo.

Baraga je Sloveniji in svetu zapustil svoje ime, izredno osebnost. Njegova orjaška ustvarjalna moč je s prvinami nadnaravnega sveta, z znanstvenimi, umetniškimi in civilizacijskimi napori obogatila obe domovini, svojo dobo in bodočnost. Raziskovanje, ki je potrebno za beatifikacijski postopek, odkriva človeštvu na novo Baragov lik misijonarja, velikega človeka in kulturnega delavca.